

Asseguda a la falda de l'avi i tan confiada

ARXIU PERSONAL CARME ARNAU

SIMONA ŠKRABEC

El tema central de l'obra de Rodoreda, "malgrat haver viscut dues guerres i un difícil exili, no són pas aquests esdeveniments dramàtics i capitals", escriu Carme Arnau en el seu pròleg d'*Isabel i Maria* (1991), "sinó un altre tipus de guerres més personals, aquelles que tenen com a centre un nucli familiar enverinat i clos". Rodoreda certament no és un testimoni. Per molt convincents que puguin ser els seus personatges, pocs són fruit d'una experiència directa. Del seu exili -tan llarg, tan dur- només en veiem pinzellades que quallen en alguna escena aïllada. Rodoreda no fotografia el seu temps, no és una cronista. Les seves obres són, com bé va dir ella mateixa a la portada d'una de les seves novel·les, un "mirall trencat".

Cal posar sota qüestió la mateixa capacitat de reproduir el món tal com és perquè la realitat és infinitament més complexa del que ens sembla. Per això Rodoreda recrea una atmosfera d'angoixes, penúries, pors. Els seus contes, novel·les i

poemes fan estremir. Tots. No importa de què parla, aquesta autora fa sacsejar les categories amb les quals observem l'entorn. En les obres de Rodoreda -com en les de Kafka- desapareix una de les més grans comoditats de la vida: la distinció entre el que és públic i el que es manté a l'esfera privada. No hi ha un recer segur. D'aquest cinema ningú no en pot marxar cap a casa quan la pel·lícula s'hagi acabat.

Cal ser conscients que, en aquest sentit, Rodoreda forma part d'un immens corrent de revolta que es va anar aixecant a Europa amb les guerres repartides entre 1914 i 1945. Aquesta desobediència comença potser amb aquella frase que Joyce va entreteixir en el seu *Retrat* (1916), en què el "jove artista" titlla la Irlanda devota i enamorada de les seves pròpies arrels d'una "truja que devora les seves cries". Cap "nucli familiar enverinat i clos" mai es pot desvincular del destí col·lectiu. Els avisos de Joyce o de Kafka van quedar confirmats per unes ensulsiades cada cop més grans. Danilo Kiš va demostrar com d'impregnada estava la societat europea de l'antisemitisme visceral, cec i irracional d'on

va brotar la bogeria nazi. I Thomas Bernhard, que també va créixer assegut a la falda d'un avi estrofolari, no es va cansar mai de repetir que cal desmantellar tota autocomplaença, furgar en les arrels de la pròpia identitat i descarnar-les perquè és allà, en aquests paradisos intocables, on rau l'origen de les cegueses.

La postal idíl·lica del passat

A *El paradís perdut* de Carme Arnau buscarem en va el dubte sobre la identitat col·lectiva, com si no calgués també sospesar el catalanisme a la llum de l'ocàs europeu. La biografia és minuciosa, profusament documentada, ben escrita i amena, però trontolla en una qüestió fonamental: cal que decidim si de debò volem entendre el passat i deixar de mirar-lo com una postal idíl·lica. ¿Com devia ser una societat en la qual una família de recursos més aviat modestos pogués obtenir una dispensa del Sant Pare per evitar un *periculum incontinentiae*? La jove i el germà de la seva pròpia mare conviuen sota el mateix sostre. El matrimoni servia per fer callar les males llengües, però l'incest i la dispensa, en canvi, no podien provocar cap escàndol...

On és l'error? Joyce, Kafka, Kiš i Bernhard ho han respost amb precisió. Quan la mentida s'institucionalitza, quan les banderes -i tantes que onegen amb gran alegria en aquest paradís perdut- envaeixen els carrers, l'esperit crític minva, les vergonyes s'amaguen, el patiment es fa mut i resulta devastador. "Jo estimo el que és meu no per bonic, o per bell, o per superior, no! Només perquè és meu..." , va escriure Rodoreda de molt jove, tal com informa Arnau. Estimar no vol dir haver de retocar una fotografia perquè sembli un paradís. A la portada d'aquest llibre la nena que, asseguda a la falda, es mira el seu avi amb embaïllament infantil és ingènua, confiada i crèdula. ¿Rodoreda ens ha deixat el seu immens llegat literari en herència perquè preservem aquesta mirada? Diria que no, vull creure que no. ♦♦

EL PARADÍS PERDUT DE MERCÈ RODORED A
CARME ARNAU
EDICIONS 62
288 PÀG. / 19,90 €

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

Els 192 llibres de Bill Gates

Bill Gates té un blog (www.gatesnotes.com) en què fa saber els 192 llibres que, segons ell, ningú no s'hauria de perdre. Coneixent el tarannà de Gates és més que probable que la llista sigui honesta i que s'hagi fet amb aportacions contínues al llarg dels anys, com a mínim des del 2010. No creiem que sigui una simple maniobra publicitària. No li cal. Recordem-ho: és el segon més ric del món (el primer, el senyor Zara, no sabem si també pot oferir una llista de 192 llibres). Les lectures responen als interessos personals de Gates i són de no-ficció en un 98,5% (només tres pertanyen a la narrativa). N'hi ha de tota mena, des de biografies a estudis econòmics, d'història social, de qüestions d'actualitat referents al desenvolupament, sobre qualitat de vida, investigacions sobre malalties (sida, malària). Dels 192, ell mateix ha fet la recensió de 64, entre els quals no hi ha dues de les tres novel·les de la llista (*The cat's table*, de Michael Ondaatje, i *Bridge Club*, de Frank Stewart).

LA SENYORA GATES CONTROLA

Ara bé, la tercera, *The Rosie effect* (en català, a La Campana), de l'autor neozelandès Graeme Simsion, l'ha tornat boig. Si algú té una entrevista de feina amb Bill Gates, que s'ho apunti. És una història tendra i divertida d'un professor de genètica amb la síndrome d'Asperger que busca esposa. Li va agradar tant que la va regalar a cinquanta dels seus amics (el segon home més ric del món té un mínim de cinquanta amics, això és humiliant, jo no tinc ni tants amics, ni tants diners). A part del seu comentari, ha penjat al blog un vídeo en què parla amb l'autor. O sigui, si ets el segon home més ric del món i un llibre t'agrada pots enviar el teu jet a Melbourne a buscar el seu autor i convidar-lo a casa teva. I mentre hi xerres distesament al jardí, algú ho grava. Bé, això volia ser un conte de Nadal de la mena "ser ric (el segon del món) no vol dir que no m'agradi la lectura, per tant, nen, potser, si llegeixes et faràs ric" (és mentida, però es tracta d'incantar la lectura). Ho comentaré amb en Bill quan triï una de les meves novel·les i m'envii el jet a Barcelona i... i... me'n vaig a comprar el bitllet de Loteria de Nadal. ♦♦

L'APARADOR

ARA

ASSAIG

Marc Granell recitable
MARC GRANELL
Edicions 96

Edicions 96 presenta una antologia de la poesia infantil de Marc Granell acompanyada d'un disc en què 33 dels poemes són recitats per Vicent Camps i musicats per Miquel Pérez Perelló. "Què passa/que ara/el riu/ja no és riu,/la pluja/no plou/i el sol/no somriu?"

NO-FICCIÓ

La societat del...
BYUNG CHUL-HAN
Herder

El filòsof Byung Chul-Han explica, a *La societat del cansament* -que ara arriba en català-, que les principals malalties del segle XXI són patològiques: hi ha la depressió, el trastorn per déficit d'atenció amb hiperactivitat, el trastorn límit de la personalitat i la síndrome de desgast ocupacional.

INFANTIL

'Els Cinc van de càmping'
ENID BLYTON
Ed. Joventut

La sèrie de novel·les d'*Els Cinc*, d'Enid Blyton, és una de les més populars de la història de la literatura juvenil. L'editorial Joventut reedita amb noves traduccions actualitzades i il·lustracions de Marina Vidal les aventures dels quatre amics i el seu gos. L'últim títol que ha sortit és *Els Cinc van de càmping*.